

<https://veza.sigledal.org/kritika/ljudje-ki-so-pro...>

1 / 4

Jaka Smerkolj Simoneti, 4. 2. 2025

Ljudje, ki so prostor in čas

Avtorski projekt: 1973. **SNG Nova Gorica** in **GO! 2025** – Evropska prestolnica kulture, Nova Gorica. Premiera 1. 2. 2025. Ogled ponovitve 2. 2. 2025.

 Like 0

DELITE NA

NATISNI

Drugi del *Dodekalogije 1972–1983* v režiji in dramaturgiji **Tomija Janežiča** (asistentki režiserja **Tjaša Črnigoj** in **Mojca Madon**) se pred občinstvom razgrne kot družinska saga, ki se z vsemi stranpotmi, izleti v preteklost in prihodnost, središči v usodnem dnevu 11. septembra 1973, ko je »sprehod« čez mejo družino razdelil za naslednjih devet let in s tem ključno prerešetal njeno dinamiko.

Dinamiko, ki so jo v treh generacijah žensk – temeljnih kamnih osrednje družine – ključno zaznamovale vojne, revščina in prepisnost življenja ob meji. 1973 je kartica, ki jo družina pošilja v naš prostor in čas, ljubezensko pismo naslovnemu letu, ki navkljub vsem nesrečam, boleznim, smrtim in, morda najusodnejšim od vseh naštetih, tišinam išče svetlobo in upanje, četudi sta mogoči le v družini lastni kozmologiji.

Uprizoritveni prostor tega družinskega žanrskega hibrida je izgrajen kot prostorski kolaž, v katerem je mogoče že najti sledi prihajajočih uprizoritev *Dodekalogije* (občinstvu bosta poznana obok in stopnišče kot arhitekturna elementa spodnje dvorane Mladinskega gledališča). Tovrstna gradnja, ki mali oder **SNG Nova Gorica** spremeni skoraj onkraj prepoznavnosti, je v naših gledališčih danes redkost in

odstira zavest o neraziskanih prostorskih potencialih gledaliških odrov ter možnostih njihovih presunljivih transformacij ob zadostni produkcijski podpori. **Branko Hojnik** (asistentki scenografa **Katarina Prislan** in **Eva Reichman**) prostor igre zasnuje na razpotjih staromeščanske odprtosti in volumna ter denimo veliko skromnejših vhodnih vrat in avtentične notranje opreme, ki nas asociativno umešča v čas dogajanja. Temu se pridružuje nekonvencionalna uporaba gledališke luči, ki ne stavi na poantiranje prizorov s svetlobnimi spremembami, temveč večji del operira s stikali in lučmi v interierju. Podobno detajlno izgrajena in kontekstualno točna je kostumografija **Marine Sremac** (asistentka **Slavica Janošević**) z nekaj še posebej domiselnimi premisami, recimo množenje kostumskih sprememb nerojene hčerke Patrizie kot likovni izraz izmuzljivosti njene identitete. V tem vizualno impresivnem in evokativnem okvirju se razpira širok zemljevid zgodb, ki v načinu odrskega izrekanja, koriščenju prostora, kostumov in rekvizitov spodmikajo tla formalni oznaki družinske drame, saj v ospredje ne postavljajo konfliktov med liki in izgradnjo situacij, temveč skozi fragmentarne uvide v življenjska obdobja posameznih članic_ov ustvarjajo svojevrstno melanholično dramaturgijo odtekanja.

» *V TEM VIZUALNO IMPRESIVNEM IN EVOKATIVNEM OKVIRJU SE RAZPIRA ŠIROK ZEMLJEVID ZGODB, KI V NAČINU ODRSKEGA IZREKANJA, KORIŠČENJU PROSTORA, KOSTUMOV IN REKVIZITOV SPODMIKAJO TLA FORMALNI OZNAKI DRUŽINSKE DRAME, SAJ V OSPREDJE NE POSTAVLJAJO KONFLIKTOV MED LIKI IN IZGRADNJO SITUACIJ, TEMVEČ SKOZI FRAGMENTARNE UVIDE V ŽIVLJENJSKA OBDOBJA POSAMEZNIH ČLANIC_OV USTVARJAJO SVOJEVRSTNO MELANHOLIČNO DRAMATURGIJO ODTEKANJA.* «

Polnokrvna oživitev uprizoritve je sad kolektivnega vložka izjemno uigranega ansambla **SNG Nova Gorica** z dvema gostujočima igralkama, ki ustvari izrazito koherenten odrski izraz z jasno razdelanimi dramaturškimi funkcijami, ki pa bolj kot na poglobljeni psihologizaciji temeljijo na izgradnji likov kot prepisnih odrskih oseb, izmuzljivih v svojem vzpostavljanju in pretakanju nazaj v pozicije igralskega izrekanja (svetovalka za jezik **Anja Pišot**). Pripovedi odpirajo množstvo raznolikih

vsebin, ki prečijo celotno 20. stoletje. Podpirajo jih skupinske formacije, zdaj koreografije, zdaj žive skulpture, ki pripovedovanja poskušajo dodatno zdinamizirati in podogodkovniti. V 1973 so v ospredju nona Ana, njena hči Marjuta in vnukinja Helena, ki so v ponavljajočih se družinskih vzorcih oblikovale deblo tega matriarhata. Prvi dve sta hčer vzgajali brez partnerja, medtem ko je Helenin zakon ključno zaznamoval vpoklic njenega moža Matije v vojsko. Naslovno leto je na nek način predaja štafete naslednji generaciji – sinu Žigi in njegovi sestri Anuši, njegovi noseči ženi Arni in njeni sestri (ter kasnejši ženi) Tamari, katerih življenja bo vnovič ključno zaznamovala meja. Gosto prepletena mreža srečanj in usod te heteronormativne družinske celice ustvarja lastno kozmologijo, pri čemer pa se v trajanju čez celoto prevale nekoliko preenetna atmosferska koprena. Navkljub ustvarjanju osnovne napetosti v razmerju do osrednjega dne dogajanja se namreč zdi, da mitologizacija družinske celice deluje prezaprto in ne uspe vzpostaviti konkretnjših navezav s širšim družbenopolitičnim kontekstom ali (predvsem) z današnjim prostorom in časom. Temu navkljub se v zamejenem intimnem svetu, osredotočenem na odtise zgodovine v posameznici_ku, ustvarja množstvo presunljivih igralskih kreacij. Dramaturško izstopajoč in v dinamiki celote dobrodošel je komično podčrtan nastop **Marjute Slamič** kot ženske, ki je velik del svojega življenja preživela v Aleksandriji, za kar plačuje visoko ceno, a ravno s svojo finančno zmogljivostjo družini omogoča obstoj. Oba njena konflikta s **Heleno Peršuh** sta igralski bravuri, v katerih se obe igralki izkažeta z eruptivno razigranostjo in užitkom ustvarjanja tako v bolj komičnih kot bolj dramskih legah. Podobno eruptivna je **Tamara Avguštin** kot hipijevka, ki je tistega usodnega dne leta 1973 prvič vzela LSD in v uprizoritev vpeljuje bolj metafizično zaznavo sveta, iz katere izvirajo manj realistični kodii uprizarjanja in v katerih še posebej pride v zavest glasba **Sama Kutina** kot omniprezent in sugestiven gradnik atmosfer uprizoritve. Med subtilnejšimi je skrbno izgrajena odrska podoba gluhe Anuše, ki jo precizno upodobi **Anuša Kodelja** in ustvari enega izmed najbolj sugestivnih prizorov celote, ne le, ker razkrije proces ustvarjanja svojega lika, med raziskovanjem katerega se je srečala z gospo, ki jo je v istem času doletela podobna usoda, temveč ker se v prizoru gluhe deklice, ki namesto poslušanja pravljičice čuti očetov prsni koš, medtem ko ji ta brunda uspavanko, zavemo, kako redko smo pravzaprav na odrih priča zaznamovanim telesom in življenjskim izkušnjam. Ne glede na kolektivni značaj pripovedovanja se uprizoritev izgrajuje ravno v tovrstnih drobcih, v katerih vsaka_a od nastopajočih dobi čas in prostor, da pove svojo zgodbo. V meandriranju med smešnim in žalostnim so izvrstne tako **Ana Facchini** kot naratorica sinhronega plavanja, **Arna Hadžialjević** v izrazito efektivnem prikazovanju dinamike razmerja z **Žigo Udirjem**, ki skupaj z **Matijem Ruplom**

tvori »moško«, nekoliko bolj zadržano linijo čustvenega doživljanja, kot tudi **Patrizia Jurinčič Finžgar**, v lik katere se celotna družina izrašča. Ob igralkah_cih pa je nujno izpostaviti tudi izjemno senzibilen nastop šepetalke **Maje Dvoršek**, ki uprizoritev ves čas spremlja z ravno pravšnjo mero sugestivnega spremljanja, ki gledalkin_čev uhajajoči pogled vedno znova preusmeri nazaj na dogajanje, in z izrazito premišljenim umeščanjem v prostor ob očitni skrbi za celotno likovno kompozicijo.

1973 dopolnjuje videoinsert **Carla Zorattija** (snemalec videa **Stefano Giacomuzzi**, snemalec zvoka **Renato Rinaldi**), ki podobno duhovito in igrivo kot v 1972 nadaljuje svoje obiske prizorišč, omenjenih v uprizoritvah, in kontekstualno razpiranje *funfactov* o naslovnem letu. Njegova prisotnost, prisotnost šepetalke in izjemno efektivno naslavljanje gledališke aktualnosti v sklepnem delu uprizoritve, ko Patrizia in Helena naslovita istoimenskost izvajalk_cev in odrskih oseb, ki jih upodablja, se kažejo kot člani, ki to transgeneracijsko dokumentarno fikcijo pretvarjajo v sodobni odrski konglomerat raznolikih principov in strategij, ter kot poriv v rekonceptualizaciji našega razumevanja družinske drame. Ob napovedih novih usodnih dni v letu 1982, ko bo občinstvo to novogoriško družino *Dodekalogije* spet obiskalo, se odpira predvsem vprašanje, ali je kruti tok zgodovine sploh mogoče prekiniti ali vsaj preusmeriti?

Matija Rupel, Mojca Madon, Tamara Avguštin, Renato Rinaldi, Carlo Zoratti, Stefano Giacomuzzi, Anuša Kodelja, Tomi Janežič, Samo Kutin, Anja Pišot, Eva Reichman, Katarina Prisljan, Maja Dvoršek, Slavica Janošević, Helena Peršuh, Tjaša Črnigoj, Žiga Udir, Marina Sremac, Marjuta Slamič, Arna Hadžialjević, Ana Facchini, Branko Hojnik, Patrizia Jurinčič Finžgar

[OBVEŠČAJTE ME O NOVOSTIH NA PORTALU KRITIKA](#)